

Да ли би садашња политичка криза у Србији могла да буде разрешена референдумом о ЕУ? Предлог је дошао од министра Динкића. Он је рекао да би било најбоље, ако се у владајућој коалицији наставе размимоилажења, да се грађани Србије изјасне на референдуму да ли су за продужетак европских интеграција или не.

Одмах су се чули и другачији гласови. Тврдило се да су протекли председнички избори већ обавили функцију таквог референдума, да је на њима победила „европска опција” и да нема потребе тражити од народа да се два пута изјашњава о истој ствари. То ипак тешко да може бити тачно. Лозинка са којом је Борис Тадић добио председничке изборе била је „и Косово и ЕУ”. Тако ти избори нису одговор на питање хоћемо ли даље у ЕУ после фактичке испомоћи најзначајнијих чланова Уније у сецесији Косова. Одговор би заиста могао дати референдум.

Невоља са референдумом, међутим, увек је у томе како треба да гласи питање: „Да ли сте за то да Србија уђе у ЕУ?”, „Да ли сте за то да Србија настави евроинтеграције?”, „Да ли сте за то да Србија настави евроинтеграције без обзира на питање Косова?”. Од тога како се постави питање зависиће и одговор. Претпостављам да би већина грађана на прво питање одговорила са „да”, на друго са „зависи”, а на треће са „не”. Да би се уприличио ваљан референдум мора најпре да се постигне договор око јасног и једнозначног питања. Сумњам да би се у садашњим приликама такав договор могао постићи.

Заправо, мислим да је референдум добар начин решавања недоумица само онда када постоји конкретно питање које ваља решити. У овом случају, међутим, политички спор је више начелне и антиципирајуће природе. Не само зато што Споразум о придруживању још није ни понуђен Србији. Реч је о томе да у овом тренутку ЕУ заиста и не тражи од Србије било какво изјашњавање по питању Косова. Ми заиста можемо да наставимо евроинтеграције, а да још годинама, бар што се ЕУ тиче, не будемо стављени пред избор „Косово или ЕУ”.

Међутим, свако ко познаје логику прикључивања ЕУ и мисли унапред зна да ће, кад-тад, један од услова, на једном од она 32 степеника на којима се преговара, бити „регулација односа са суседима”, односно признање независности Косова. То су прошле године јасно рекли представници Британије и Француске. И нико не може да се заваља да то нису озбиљно мислили.

Две су стратегије одговора на овај изазов. Прву заступају евроентузијастички, а другу евроскептици. Први веле да треба наставити са придруживањем, одлажући захтев за признавање независности Косова што је више могуће. Ако тај захтев дође на дневни ред тек за неколико година, дотле ће се већ на терену утврдити фактичка подела Косова. Тада се може трговати по принципу „признање за поделу”. Уколико, међутим, такво решење буде политички неизводљиво, расписаће се референдум, па нека онда грађани Србије сами одлуче шта им је важније – живот или историја.

Евроскептици сматрају да је таква игра исувише ризична и да води практичном одустајању од борбе за Косово. Ако желимо да задржимо савезнике по питању непризнавања косовске независности, онда Србија мора све време да има чврст и непопустљив став. Нема безусловног пријатељства са онима који нам распарчавају земљу. Подела Косова у замену за независност може бити обмана. То се већ десило 1995, када се рачунало да ће немешање Србије у пад Крајине бити можда награђено припајањем Источне Славоније. Све се на крају завршило „поштовањем територијалног интегритета међународно признате државе” и „интеграцијом хрватског Подунавља у Хрватску”. Тако ће бити и овога пута. Приче о подели могу бити само варка. Њихов циљ је умирење и навикавање већине Срба на свршени чин. Када за коју годину евроинтеграцијски процеси поодмакну, нико више неће желети да због једне „формалности” квари изгледе за „боље сутра”. Тако ће Косово бити изгубљено.

И једна и друга аргументација имају неку логику. Али, која је ближа реалности, која је изводљивија, тешко је рећи и бољем зналцу прилика, а камоли обичном човеку. Зато не верујем да се ове две стратегије могу јасно преточити у референдумско питање. Одлуку ће ипак морати да донесе елита. Или ће бар морати да уприличи изборе на којима ће обе стратегије бити разрађене и објашњене.

Оно што је за јавност важно јесте задржати разум и омогућити поштено изношење аргумената. Овај спор је исувише значајан да би се изгубио у вихору политичких страсти. Ако постоји рационално решење, онда је оно у стрпљивом претресању свих аргумената и још стрпљивијем грађењу алтернатива. Србија је сада у положају да о сваком будућем кораку према ЕУ мора да се води дебата. Тако се иде спорије него

Невоља са референдумом

Пише: Слободан Антонић
среда, 05 март 2008 01:47

када се иде без размишљања. Али, тако ћемо ваљда пре негде стићи него ако се поново препустимо да нас слепо води још један „пут који нема алтернативу”.